

Mai cím: XI. Kelenhegyi út 25. (Minerva utca 12.)

Egykori cím: 1906-1911: Kelenhegyi út 25. (Gyopár utca 8.)

1911-?: Kelenhegyi út 25. (Minerva utca 8.)

Mai helyrajzi szám: 5445

Egykori helyrajzi szám: 1878-1895: 10633

1913: 13324/12,13224/2,13226/2

1908: 13324

Épület eredeti funkciója: villa/nyaraló

Épület mai funkciója: társasház

Építtető: Schatz Antal

Építész tervező: Medek Tibor

Építőmester(ek): Medek Tibor

A tervezés ideje: 1913-1914

Használatbavételi engedély: -

A tervek fellelhetősége: BFL Tervtár XV.17. d.329. – hrsz.:5445

Műemlékkel kapcsolatos adatok, ha van róla tudomás: -

Építészeti leírás:

Az épület szabadon álló, társasházzá alakított egykori nyaraló. A ház a Minerva utca felől megközelíthető, négyzet alaprajzú építmény. Az épület jelenleg háromszintes. Az épület eredetileg kétszintes villának készült, a jelenleg látható harmadik emelet későbbi átalakítások eredménye.

Lábazatát kőborítás burkolja. Az épület sarkai ívesen lekerekítettek. Homlokzati kialakítása oldalanként változó.

Főhomlokzata a Minerva utcára néz, és négytengelyes. A főhomlokzat harmadik tengelye a falsík felületéből toronyszerűen kiugrik. A toronyszerű kiállást két szinten ablakok tagolják. Az ablaknyílások egyenes záródásúak, a korra jellemző tagolásúak: középső nyílás szélesebb, míg a két szélső egyformán keskenyebb. Ugyanez ismétlődik mind a két szinten. A nyílás keretek csipkézett fa burkolattal lettek gazdagítva, melyek nagyon rossz állapotban vannak jelenleg és felújítást igényelnek. A toronyszerű építmény melletti két tengely nyílásai szintén egyenes záródásúak a felsőbb szinten arányaiban kisebbek, mint az alsó szinten, míg a legszélső tengelyen található nyílások arányaiban megfelelnek az alsó szint ablaknyílásának. A főhomlokzat északi felén a tetőzetet megbontották és tetőterét beépítették. Tetőtér nyílásai értelemszerűen nem követik a homlokzat többi ablaknyílásainak stílusát és méretét. Nyugati homlokzat öttengelyes, háromszintes. Középső tengelyt zárt erkély gazdagítja. Első két szinten egyenes záródású hármas tagolású ikerablakok helyezkednek el, míg a beépített tetőteret három kisebb méretű különálló egyenes záródású ablak tagolja.

A déli homlokzat négytengelyes, háromszintes. Az épület síkjából kiemelkedve egy fedett terasz nyúlik a kert irányába. A terasz ablakai íves záródású szecessziós ikerablakok, köztük lévő tagoló elemek

lizényszerűen nyúlnak a következő szintig. Második emeleten a zárt terasz felett egy nyitott teraszt találunk, melyet ballusztrád keretez.

A keleti homlokzat négytengelyes. Tetőtér a tetőzet két részénél nyitott teraszokkal van megtörve. Homlokzat középső tengelye kisméretű nyílt teraszokkal van gazdagítva. Homlokzat dél-keleti tengelye rizalit szerűen kiugrik a síkból, mely nem foglal magában ablaknyílásokat. Első szintjén egyenes záródású ikerablakok és külön álló ablakok váltják egymást. Második szintjén páros ikerablakok is gazdagítják az egyenes záródású ablaknyílások sorát. Az épület visszafogottan díszített, az utca felől kivehető egy falsávba mélyített dombormű, mely feltehetőleg egy bibliai jelenetet ábrázol.

A ház alagsorába a központi lépcsőn lehetett lejutni. Ez egy nagyobb előtérbe torkolt, melyből egy szénraktárba, egy kamrába, egy helyiségen át egy másik kamrarészbe, egy kisebb helyiségen át pedig a huszonöt négyzetméter körüli borospincébe lehetett eljutni. Ezen a szinten helyezkedett el a házmester lakása is, mely egy huszonöt és egy tíz négyzetméter körüli helyiségből, egy konyhából, egy kamrából és egy closetthelyiségből állt. A kert felől lehetett megközelíteni két virágraktárnak nevezett helyiséget, melyben feltehetőleg a nem fagyálló kerti növényeket teleltették.

Az épület bejárati kapuja a földszinten nyílt. Innen egy keskeny átjáró vezetett a ház központi részén elhelyezkedő hallba. Az átjáróból nyílt egy closett, egy cselédszoba és egy tizenöt négyzetméter körüli konyha, amely mellett egy kis kamra helyezkedett el. Az előszobából a lépcsőházba, a közel harminc négyzetméteres „úriszobába”, a közel negyven négyzetméteres ebédlőbe, a huszonöt négyzetméter körüli nappaliba és egy átjárófolyosóra lehetett jutni. Az átjárófolyosóból egy closett, egy gardróbhelyiség és két huszonöt négyzetméternél nagyobb hálószoba nyílt, melyek egyike a nappalin át is megközelíthető volt. Ehhez egy káddal és mosdóval ellátott fürdőszoba is tartozott. A nappaliból és az úriszobából is megközelíthető ebédlőhöz egy húsz négyzetméter körüli zárterkély csatlakozott. Az első emelet helyiségei elhelyezkedésükben, méretükben és funkciójukban teljesen megegyeznek a földszinten találhatóakkal.

A második emeleten a lépcsőház pihenőjéből nyílt egy közel tizenhat négyzetméteres, terasszal rendelkező szoba és egy folyosó, melyből két további huszonöt négyzetméter körüli helyiség nyílt. Ezek egyikéhez egy harmadik szoba csatlakozott. Az emelet többi részét a padlástér foglalta el.

Átalakítások jellege és ideje:

1929-ben a második emelet egy része átalakításra került Schatz Nándor építőmester által (Használatbavételi engedély: 1929/77190.számon). Ennek folyamán a padlástér még be nem épített részei az alsó szintekkel megegyeznek, vagyis helyet kapott további három szoba, egy fürdőszoba, egy closett és egy hall. Az egyik már meglévő szobából leválasztásra került egy konyha és egy feltehetőleg cselédszobának szánt fülke.

1945-ban minden bizonnyal átalakításon esett át az épület, ugyanis ekkortól a Petőfi Sándor kollégium működött benne.

1957-ben nagy átalakítások történtek az épületben. Az első emeleten (és a tervek hiányában feltételezhetően a földszinten is) három lakás került kialakításra. Mindhárom a kissé kibővített lépcsőházból nyílt. A legnagyobb lakás esetében az egykori hall helyén került kialakításra egy kisebb előszoba, melyből a három huszonöt négyzetméter körüli szobába lehetett jutni, melyek elhelyezkedését nem változtatták meg. Az előszobából nyílt egy gardróbhelyiség, melyből egy négy négyzetméter körüli fürdőszobába és egy hét négyzetméteres konyhába lehetett jutni. A lépcsőházhoz közelebb eső részen az egykori folyosó, cselédszoba és konyha területén került kialakításra egy kis lakás egyetlen húsz négyzetméter körüli szobával, egy közel öt négyzetméteres fürdőszobával és egy kis főzőhellyel. Az épület másik frontján egy négyszobás lakás létesült. Itt az előszobából egy tíz, egy húsz és egy harminc négyzetméter körüli szobába, valamint a kilenc négyzetméter körüli konyhába lehetett jutni, ahonnan egy személyzeti helyiség nyílt. Az egykori hall helyén lettek létrehozva a mellékhelyiségek – egy kamra, egy fürdőszoba és egy closett.

A második szinten öt lakás került kialakításra, melyeknek egy-egy nagy szobája az eredeti nagy helyiségekkel megegyezett. Az eredeti központi hall lett felosztva pár négyzetméteres helyiségekre, melyekből a lakások fürdőszobái és főzőfülkéi lettek.

Bibliográfia:

Archív fotók, ábrázolások, esetleg képeslapok és azok fellelhetősége:

Várostarténeti kutatás – mikor alakult ki az utca/tér:

A Kelenhegyi út a Gellért-hegy déli lejtőjének kiépülésének során alakult ki egy gyalogút vonalában, melyre kanyargós nyomvonala is utal. Nevét a hegy középkori elnevezéséről kapta. 1890-es kialakításakor a mai Bartók Béla úttól a Somlói útig tartott. 1905-ben egy része a Kemenes utca lett. Ma az utca a Szent Gellért tér 1 számtól tart a Somlói út 47/c-ig. (Forrás: Budapest teljes utcanévlexikona, szerk. Ráday Mihály, 2003. Budapest, 274. o.)

A környezet jellege egykor és ma:

A Szent Imre herceg nevelőjéről, Szent Gellért püspökről elnevezett hegy déli lejtője már a török hódoltság után szőlőkkel volt betelepítve. A déli lejtőkön és Kelenvölgy területén főleg rác zsellérek folytattak szőlőtermesztést. Azonban a XIX. század végi filoxérajárvány ezt a területet sem kímélte, így a telkek ilyen jellegű hasznosítása megszűnt. A terület fejlődésének szempontjából meghatározó volt a Ferenc József (ma Szabadság) híd felépítése (1903-), mely megteremtette az összeköttetést a belvárossal. Ennek következtében a IX. kerületben számtalan lakás épült, az eddig itt működő üzemek pedig fokozatosan kiköltöztek a város peremére. (Forrás: Dr Seifert Tibor: Budapest IX. kerület: A Főváros Nyugati Kapuja, Budapest, 1998. 18, 30. o.) A Gellért-hegy déli lejtőjén is számos villa épült az újonnan kialakított és

szabályozott utcák mentén. 1913-ban a Budapest Székesfőváros Tanácsa jóváhagyta Kelenföld új szabályozási tervét, melynek célja a rendezett városkép kialakítása volt, így elkezdődött a területek teljes és egységes jellegű beépítése. (Horváth Tamás, Müller Jenő: Hegyvidéki fotográfiák, Budapest, 1997. 34. o.)

Jellegzetes egykori és mai lakók:

Híres lakók:

Történetek a ház múltjából, érdekességek – kapcsolódó történelmi események:

A telek Kelenhegyi úti bejáratához közel található impozáns lépcsőépítményt ifj. Francsek Imre (1864-1920) tervezte, akinek nevéhez fűződik a városligeti korcsolyacsarnok (1893), a Gellérthegy támfalainak és lépcsőinek (1900), a Szent Gellért szobor kollonádjának és a Gellért rakpart kerítéseinek (1905) megtervezése. (Budapest VIII. új folyam 12. szám 2011. XII. Saly Noémi: Ujjé(g) a Ligetbe!)

A Kelenhegyi út 25. szám alatt volt az igen kevés lapszámot megélt Az evezős című folyóirat szerkesztősége és kiadóhivatala. Az újság, melyből az Országos Széchényi Könyvtár is csak egyetlen (1935. március) számot őriz (jelzet: 17636), a vadevezős-problémákról, kajaksportról szólt és versenynaptárt is tartalmazott. Feltételezhető, hogy az újság szerkesztője, Gáti Károly volt a villa akkori tulajdonosa és a kajaksport kedvelője. (Forrás: A Közlekedési Múzeum Évkönyve 9. 1988-1992, Budapest, 1994. – Tisza István: Az 1930-as évek magyar nyelvű közlekedési folyóiratai 340. o.)

Az épületben 1945 és 1948 között a Petőfi Sándor kollégium működött. (Kardos László: A fényes szelek nemzedéke – Népi kollégiumok 1939-1949, Budapest, 1978. 1527.o.) Jelenleg az információszolgáltatással foglalkozó Airpack Polska Információs és Szerviz Iroda működik az épületben.